

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו
מיסודה של עמותת "משולי ערימות"
רחוב שאגת אריה 17/25
קרית ספר 71919 מודיעין עילית
ארץ ישראל

גליון מספר 283

הוצגה ע"י בנים הנה"ג
ה"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

לע"נ הר"ר צבי בדר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

בס"ד, טו' אדר התשס"ט. מסכת בבא קמא דף עג – דף עט

ז) רש"י ד"ה איתזמו להו, בסוה"ד, אלא איפסלו להו אנגיבה וכו'. הקשה המהרש"א, הא לעיל מסיק, והלכתא שהעידו בבת אחת והוזמו, ואפילו אם הוזמו על הגניבה, לא אמרינן למפרע נפסל משעת עדות הגניבה, ופסולין היו בשעת עדות הטביחה, כיון דתוך כדי דיבור היו. וכל שכן הכא דהוזמו על הטביחה, דלא נאמר דלמפרע הוא נפסל ומשעת עדות גניבה פסולין היו. ותיירץ, דצריך לומר, דנפסלו אנגיבה משום דהוי כעדות מוכחשת, כיון דהוזמו אטביחה דהעידו עליה בתוך כדי דיבור. והפני יהושע תירץ, דהא דאמרינן דבתוך כדי דיבור לא שייך למימר למפרע איפסלו, היינו דוקא לענין דעדיין שייך בהו הזומה, דכיון דהעידו בתוך כדי דיבור שפיר הוו בני הגדה, שהרי היו יכולים לחזור מעדותן הראשונה, אבל לענין גוף העדות ודאי בטל מעיקרא כיון שהוזמו לבסוף. וכן כתב השיטה מקובצת בשם מורו ובשם הרא"ש. ועיין לקמן אות י.

דף עג ע"ב

ח) גמ', הואיל ואי אפשר להוציא שתי שמות כאחת דבריו קיימים. הקשו התוס' בזבחים (ל). ב"ה דבריו קיימים, מהא דאיתא בקידושין (נ): דכל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו. ותיירצו, דמשכחת לה בזה אחר זה, כגון דאמר חציה לדמי עולה וחציה לדמי שלמים, ואפילו בקדושת הגוף משכחת לה, כגון בבהמה של ב' שותפים. ועוד, דהא דאמרינן כל שאינו בזה אחר זה וכו', היינו בדבר שאי אתה יכול לקיים שניהם, דסותרים זה את זה, כגון מקדש אשה ובתה דהי מינייהו מפקת, אבל הכא מקיימי תרויהו.

ט) גמ', שלום עליך רבי ומורי. הקשה בהגהות בן אריה, דבנזיר (כא). מוכח, דשאלת תלמיד לרב הוא רק ג' תיבות, וכן כתבו התוס' שם (כ): ב"ה יתיב. והפלפולא חריפתא (ס"ז אות ז) הקשה עוד, דקשיא דיוקא אהדדי דרב לתלמיד לא הוי אלא ב' תיבות, משמע דג' תיבות הוי שאלת תלמיד לרב, ומדאמרינן דתלמיד לרב ד' תיבות, משמע, דג' תיבות הוי שאלת רב לתלמיד. לכך פירשו, דתיבת "מורי" מיותר, וכן נראה ברש"י שבועות (לב). ב"ה תלמיד, וברשב"ם בבא בתרא (קכט). ד"ה תוך כדי דיבור. וכן כתב הרא"ש כאן (סימן ז). וכן איתא בירושלמי שבועות (פ"ב ה"ג), וכן כתב הרמב"ם (פ"ה מתלמוד תורה ה"ה) דשאלת תלמיד לרב הוא שלום עליך רבי, ותשובת תלמיד הוא שלום עליך רבי ומורי.

י) תוס' ד"ה כי לית ליה, בתוה"ד, מפרש רבינו תם וכו'. כתב הדברי יחזקאל (סימן כו סק"ג), דאף דסבר דתוך כדי דיבור אינו אלא תקנת חכמים, מכל מקום כל שחורר תיכף בלי הפסק מועיל מדאורייתא, דאי נימא דכיון שכבר נעשה הקנין שוב אין יכול לחזור בו כלל, אמאי הוצרכו לתקן שיוכל לחזור, הא אף אי לא היה נותן שלום לא היה יכול לחזור בו, אלא ודאי דכל שעדיין לא משך ידו יכול לחזור בו מדאורייתא. והקשה (בסק"י), אם כן, מאי קשיא לגמ' דר' יוסי אדר' יוסי, דלמא לית ליה לר' יוסי תקנתא דתוך כדי דיבור, ובעדות גניבה וטביחה איירי לענין צירוף, לחושבה כעדות אחת, וכגון שלא שהה. ותיירץ, דלרבינו תם הא דאמרה הגמ' דבטלה עדות גניבה, הוא מצד דאיכא פסול בעצמותה. דכיון דעדיין יכולין לחזור בעדות גניבה לא נגמרה עדותן עד לאחר כדי דיבור וכל פסול שאירע בגמר עדותן נפסלה כל העדות, וכדפירש רש"י (בעמוד א) ד"ה איתזמו. וממילא לא קשיא קושית המהרש"א (לעיל אות ז), דלעיל איירי בתוך כדי דיבור דמהני מדאורייתא דמהני

דף עג ע"א
א) גמ', דאסהידו בי תרי בחד וכו', אי נמי דפסלינהו בגזלנותא. הקשו התוס' בסנהדרין (כו). ב"ה דאסהידו, הא לא הוי כעין פלוגתייהו כלל, דהא פליגי בהזומה, ולא שייך איכא בינייהו אלא מעין פלוגתייהו. ועוד, אמאי אמר לעיל (עב): עד זומם, "עדים זוממים" מיבעי ליה למימר, כיון דאמרת תרי בחד ותרי בחד. ובספר הישר (סימן תקמ"ח) הקשה, לרבא, בשלמא בהזומה, אהך עדות הוא דאזמינהו, אבל בגזלנותא, אמאי אין נפסלין למפרע, הא כי היכי דמעדיין אעדות זו, כך מעדיין על כל עדות דאסהידו למפרע. לכך פירשו, דאיירי דלא הוים אלא אחד, וגרסינן תרי בחד ותו לא, ומשום הכי נקט עד זומם לשון יחיד. ומיושב נמי הא דמהנו תרי הזומימים, טפי מההוא חד, ולא חידוש הוא [כדקשו התוס' ב"ה דאסהידו]. וגרסינן נמי דפסליה בגזלנותא, דאחד נפסל בגזלנות והשני הוים והוי מעין פלוגתייהו קצת.
ב) תוס' ד"ה אי נמי, בתוה"ד, אף על גב דפסידא דלקוחות לאו דוקא. כתב הכובע ישועה, דיש לומר, דאף שמשום פסידא דלקוחות תקנו נגד הדין, משום מקבל מתנה לא תקנו, כיון דאין כל כך פסידא, וכן חילקו בתוס' בבבא בתרא (קנט): ב"ה התם.

ג) גמ', מאי לאו שהעידו וכו' והוזמו על הגניבה וכו'. הקשה הפנים מאירות, מאי דוחקיה לאוקמיה שהוזמו על הגניבה תחילה, הא אף אם הוזמו אטביחה תחילה, כיון דהעידו אנגיבה תחילה, איגלאי מילתא למפרע דבשעה שהעידו אטביחה פסולים היו. ותיירץ, דבאמת לאו דוקא נקט ליה, ועיקר הקושיא מהא דהעידו אנגיבה תחילה, ולא בבת אחת, מיהו התרצן הבין שמדייק מכח שהוזמו אנגיבה תחילה, ולכך רצה לתרץ שהוזמו אטביחה תחילה.

ד) תוס' ד"ה שהעידו, בתוה"ד, דתוך כדי דיבור הוי. והשיטה מקובצת בשם הרשב"ם פירש, דמיירי שהעידו תחלה פלוני טבח בהמה שאבד פלוני שהיה לה סימנים כך וכך, ואחר כך אמרו הן עצמן שגנבה, דהשתא בעדות הגניבה הן מחייבין ארבעה וחמשה, והיינו העידו בבת אחת שנתחייבו בעדות אחת על הכל, וכי הוזמו על הגניבה לבדה הוזמו על הכל הלכך משלמים הכל. נוצריך עיון היאך נאמנים לומר אחר כך שגנבה, הא סתרי למה שאמרו תחלה שמצאה (י.ז.ו.). ויש לומר, דלאו דווקא שמעדיין שראו שמצאה, אלא שיודעים זאת, ואינה עדות].

ה) בא"ד, בתוה"ד, וקשה לר"י וכו' ותוך כדי דיבור כדיבור דמי וכו'. כתב הפני יהושע, דליכא למימר דהשתא מיתוקמא מתניתין כרבנן דלית להו תוך כדי דיבור כדיבור, דאם כן הדרא קושיית הגמ' לדוכתא, דאף על גב דהוזמו על הטביחה תחילה, סוף סוף כי הדרי מתומי אנגיבה, איגלאי מילתא דלמפרע איפסלו בשעת טביחה. ואי משום שהעידו בתוך כדי דיבור, מה בכך, אי קיימא לן כרבנן דלאו כדיבור דמי, אלא על כרחך דמתניתין מיתוקמא כר' יהודה ולא כרבנן.

ו) גמ', דרבנן סברי מכאן ולהבא וכו'. הקשה השיטה מקובצת בשם תלמידי רבינו פרץ, כי נמי מכאן ולהבא נפסל, נימא עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה. ותיירץ, דדוקא אי למפרע נפסל שהפיסול והביטול הוי משעה שהעידו העדות, איכא למימר עדות שבטלה מקצתה וכו'. אבל כי אמר מכאן ולהבא לא, דהא אין הביטול והפסול משעת העדות רק משעת הזומה ואילך, ואמאי דאיתזמו איתזמו, ואמאי דלא איתזמו לא איתזמו.

לצירוף בעלמא, נמצא דכבר נגמרה עדות הגניבה בכשרות.

יא) [בתוה"ד], ושיעור כדי שאילת תלמיד לרב מפרש רבינו תם וכו' וחבירו נותן לו שלום או רבו על כרחו יש לו להשיב. מבואר בדבריהם, דשיעור השבת שלום לרבו, כשנתן לו רבו שלום, היינו כשיעור שאילת תלמיד לרב (דאיירינן ביה הכא), והיינו דלא כדברי הרמב"ם (בפ"ה מהלכות ת"ת ה"ה וצויין בהגהות בן אריה בסוגיין) שחילק ביניהם, דשאילת תלמיד לרב, היינו "שלום עליך רבי", וכשרב שאל לו לשלום, עונה לו "שלום עליך רבי ומורי", ולפי זה אי אפשר לומר כדברי רבינו תם שזו טעם התקנה, שהרי לאו חדא שיעורא הם (אבל לדברי התוס' צריך לומר דחדא שיעורא ניהו). אמנם הרמב"ן (בבא בתרא קכט.) [והובא ברין נדרים (פז.)] כתב בשם רבינו תם, שאם התלמיד מוכר או קונה, ועובר שם רבו אי אפשר שלא יתן לו שלום, ולפי זה באמת לא מיירי שהרב שאל לו והוא משיב, אלא דמעיקרא התלמיד שואל בשלום רבו, (ודלא כתוס' דידן) ולפי זה יתכן האי טעמא אף לדברי הרמב"ם. (א.ג.) ועיין באות הבאה]

יב) [שם]. לכאורה צריך עיון, אמאי הזכירו התוס' "וחברו נותן לו שלום", הא רבינו תם אצי לבאר שיעור "שאילת תלמיד לרב", שהוא יותר, משיעור שלום לחבר. ושמא באמת רבינו תם אתי לבאר בין דעת מאן דאמר "כדי שאילת רב לתלמיד", בין דעת מאן דאמר "כדי שאילת תלמיד לרב". [והא דנקט בלשון שיעור "כדי שאילת תלמיד לרב", לאו דוקא, וקאי אתרוייהו, ועיקר כוונתו לבאר מדוע תלוי בשאילת שלום]. ואם כן מה שכתבו התוס', "חברו נותן לו שלום", היינו לבאר דעת רבי יוסי הגלילי דהשיעור כדי שאילת רב לתלמיד, דבאמת לא תיקנו כן משום רב ותלמיד, אלא משום חבר (דשיעורן שוה, דתרוייהו אמרין שלום עליך), ולדידיה לא תיקנו שמא יראה את רבו, דמילתא דלא שכיחא היא. אבל מאן דאמר "כדי שאילת תלמיד לרב" סבר, דתיקנו אף משום שמא יראה את רבו. (א.ג.)

יג) בא"ד, בסוה"ד, ושמא לענין קריעה הקילו. והתוס' בבבא בתרא (קכט.): **בד"ה והלכתא** תירצו, דלא פלוג רבנן. והרמב"ן (שם) תירץ, דכיון דאמור רבנן דהקורא את שמע שואל מפני היראה, תקנו שלא יהא הפסק בשום דבר. והקשה הר"ן בנדרים (פז.) **בד"ה והלכתא**, וכי בית דין מתנין לעקור דבר מן התורה לעולם, בקום ועשה. לכך פירש, דמהני משום דכיון דלא חמירי כולי האי, אין אדם גומר בדעתו בשעת מעשה, אלא דעתו שיוכל לחזור בו בתוך כדי דיבור.

יד) גמ', סימא את עין עבדו והפיל את שינו וכו'. כתב הב"ח (יור"ד סימן רסז ס"ק כה). דבלא נתן גט שחרור בין הפלת השן להסמת העין מיירי, דאי נתן לו גט, הרי הוא בן חורין גמור, ופשיטא דרבו משלם לו שינו או עינו, ומאי אתיא ברייתא לאשמועינן. והקשה, אמאי מייתי הרמב"ם (בפ"ה מעבדים הי"ד) האי דינא, הא קיימא לן כרבי עקיבא דבשן ועין נמי בעי גט שחרור, ו**בגיתין** (מב:) הסתפקה הגמ' אליביה, אי בעי הרב למיתן ליה דמי עינו, או דשייך לרב, ופסק הרמב"ם (פ"ד מחובל הי"א) דהוי ספק ואין יכול להוציא מיד הרב. והבית יוסף תירץ, דהא דפסק בהלכות עבדים, דנותן לו דמי עינו, מיירי בנתן לו גט שחרורו. עוד תירץ, דכוונת הרמב"ם דאי תפס אין מציאין מידו, ולא פירט כיון דסמך אמה שפסק בהלכות חובל. והב"ח תירץ, דהסוגיא דגיטין מיירי שכבר נגמר דינו אלא שמעוכב גט שחרור, והיה שהות בנתיים לכתוב לו גט ולא כתב, הלכך מיבעיא לגמ' דלמא אדון קרינא ליה, אבל הכא איירי דהפיל שינו וסימא עינו בבת אחת, או בזה אחר זה, עד שלא נגמר דינו של ראשון, ובהא גלי קרא תחת שינו, ולא תחת שינו ועינו.

טו) רש"י ד"ה שסימא, ויצא לחירות וכו'. כתב היפה עינים, דכן איתא **במכילתא** (משפטים פ"ט) **ובירושלמי** (פ"ח ה"ד), דבהפיל ב' שיניו או סימא ב' עיניו כאחת אינו נותן לו כלום, ובזו אחר זו יוצא לחירות בראשונה ונותן לו דמי שנייה. ומיהו **המראה פנים** (שם ה"ה) כתב, דמשמע בירושלמי דבשן ועין אפילו בבת אחת חייב על השניה. ועיין באות הקודמת.

טז) בא"ד, וחייב ליתן לו דמי שינו. כתב היפה עינים (לקמן עד.), דהאי סוגיא אתיא כמאן דאמר דאין מעוכב גט שחרור, ולכך נותן לו דמי שינו. ועיין לעיל (אות יב) מה שהובא **מהב"ח והבית יוסף**. והמאירי כתב, דאף למאן דאמר דבעי גט שחרור, מכל מקום כיון דמהני תפיסה אדמי שינו, כדכתב הרמב"ם (בפ"ד מחובל הי"א), שפיר איכא כאשר זמם. וכן כתבו **הכסף משנה והמגדל עוז** (בפכ"א מעדות ה"ד). והקשה **החושן** (סימן לח סק"ג), אם כן מאי טעמא דאביי, הא קיימא לן (סימן מ"ו) דבתרי ותרי מהני

תפיסה, ואם כן אף דהוכחשו, מכל מקום עדותם קיימת לענין תפיסה. **יז) תוס' ד"ה אמר ליה, בתוה"ד**, ונראה לר"י וכו'. כתב הפנים מאירות, דר"י בא לתרץ, דלא בני הישיבה תירצו כן, אלא אביי, ואף לסלקא דעתך איירי רישא בג' כיתות, ואפילו הכי לא מוכח דהכחשה תחילת הזמה, דמוקי לה אביי דאפכינהו ואומינהו מצייעאי לקמאי, דהשתא לא איתכחו מצייעאי כלל, דמדסיפא בב' כיתות ומיפך והזמה, רישא נמי שני כיתות הראשונים במיפך והזמה, ותני סיפא לגלויי ארישא. והא דלא מוקי נמי בסיפא בג' כיתות דמצייעאי אפכינהו ואומינהו לקמאי, דאם כן ליכא רבותא לא ברישא ולא בסיפא, דאטו לא ידעינן דין הזמה, מה שאין כן עתה אשמועינן דדוקא בכהאי גוונא דאפכינהו וכו' הוא דמשלמי, אבל לא אפכינהו פטורים דאין הכחשה תחילת הזמה.

יח) בא"ד, בתוה"ד, וכי קתני נמצאו זוממין וכו' הוא הדין דמי עין לקמאי וכו'. כתב הפנים מאירות, דלא נקטו דמי כל העבד לקמאי, אף על גב דלא איירי בחיובם, שלא הוחרו בברייתא, כדכתבו התוס', ואם כן נוכל לומר דכת ראשונה העידו תחילה על שן ועין, ואמצעים אפכינהו ואומינהו ונתחייבו ראשונים בכל דמי העבד. והא דתני משלמים דמי עין לעבד קאי אאמצעים, דאם אחר כך נמצאו אמצעים זוממים משלמים דמי עין לעבד, ולא משלמי דמי כל העבד לרב, דממילא קיימא עדות ראשונה, ולא איירי בחיובם לראשונים, מכל מקום נראה לתוס' לאוקמי דומיא דסיפא ממש דאיירי במקדמי אקדומי, ולא רצו לחייב כת הראשונה בדמי כל העבד.

דף עד ע"א

א) גמ', היכי דמי אי דלא קא מורו להו בתראי בחבלא כלל דמי כוליה עבד לרב בעי שלומי. הקשה התורת חיים, אמאי לא תירצו דאיירי שלא היו האחרונים מזימים אותם אלא על מה שאמרו דסימא את עינו, אבל על הפלת השן לא היו יכולים להזימם, ולהכי אין צריכים לשלם לרב אלא דמי עין, והעבד יוצא לחירות בשן. ותירץ, דאם כן ברישא נמי איירי שלא הוזמו כת שניה אלא על השן לחוד, ואם כן אמאי חייבים לשלם דמי עין לעבד.

ב) גמ', דיש בכלל מאתיים מנה. הקשה ה**נתיבות המשפט** (סימן ל' סק"ב), לדעת הרמב"ם (פ"ג מעדות ה"ג), דבהכחשה בגוף העדות כגון ביין ושמן בטלה העדות, מאי פריך, הא כיון דאיתכחשי בגוף העדות אין חייב אף דמי שן. ותירץ, דדווקא בהעידו ביחד או בתוך כדי דיבור נפסלים, דהואיל ונצטרפו יחד בראיה והגדה הרי הן עדות אחת, וכיון שהכחישו עצמן בחקירות בטלה כל העדות, אבל הכא דלא נצטרפו יחד לא בראיה ולא בהגדה לא בטלה עדותם.

ג) גמ', אלא סיפא למה לי ג' כיתות. הקשה השיטה מקובצת בשם תלמיד רבינו פרץ, איך נדחו דברי רבה הא שפיר קאמר, דיש לנו לומר סיפא דומיא דרישא, כדקאמר בכל דוכתא. ותירץ, דסבר אביי דכיון דמצינו לאוקי סיפא בב' כיתות בלא שום דוחק, אין להגיה ולאוקמא בג' כיתות. עוד תירץ, דלא מסתבר ליה לאוקמי סיפא בג' כיתות, משום דאם כן צריך לומר בברייתא, דקתני הראשונים והאחרונים ומדלג האמצעים, ואין דרך התנא לשנות כן, אבל ברישא כי מוקמי בג' כיתות, אין דוחק כל כך שאינו מדלג כלום, שמתחיל לשנות מאמצעים ואילך. וכן כתב הפני יהושע.

ד) רש"י ד"ה אי דמאחרי, כגון דאמרי קמאי יום ראשון וכו'. הקשה התוס' רי"ד, דמדכתב רש"י **יום ראשון**, משמע, דאיירי דאמרו עדות זו ביום שלישי. וזה לא יתכן, דאם כן הא מכל מקום כשהעידו, כבר היה העבד משוחרר, ולמה ישלמו כל העבד לרב, לא ישלמו אלא מלאכת יום אחד, שהיו מקדימים לשחררו מיום ראשון. וכן הקשה הגליון השי"ס. לכך פירש התוס' רי"ד, דאיירי שבאו בניסן, והעידו שבאחד באדר היה המעשה, ובאו שנים ואמרו והלוא באחד באדר עמנו הייתם ולא היה המעשה אלא באייר. והקשה, כיון שהמעשה לא היה אלא לאחר שהעידו העידים, אם כן היאך יכולים להעיד כי קבל בו, הא העבד שלם לפנינו, ונמצאת עדותן בטלה מאליה. ותירץ, דאיירי דבשעה שהעידו לא היה העבד שם, וחייבוהו לשחררו בכל מקום שהוא.

ה) רש"י ד"ה ואי דלא העמידו, בתוה"ד, דאי הוי אתא לבי דינא ומודה ומפטר וכו'. עיין תוס' בד"ה דאכתי. והתוס' רי"ד כתב, דהאי קושיא אתיא למאן דאמר מודה בקנס ואחר כך באו עדים פטור. והקשו השיטה מקובצת בשם תלמידי רבינו פרץ הא מסקינן לקמן (עה.), דבקנס דשן ועין מורו כולי

יג) גמ', שאני רבן גמליאל דלאו בפני בית דין אודי. הקשה הנחלת ישראל, לדעת הרמב"ן לעיל (הובא ברא"ש פ"ק סימן כ), דאי תפס קודם הודאתו בבית דין סמוכין, לא מפיקין מיניה כל זמן שלא הודה. אמאי לא יצא לחירות, הא העבד מוחזק בעצמו, וכתופס עצמו דמי. ותירץ, דהרמב"ן לא איירי אלא כשבאו עדים אחר כך, דאף דלא מהני עדותם לחייבו קנס, מכל מקום לענין תפיסה דמהני תפיסתו, מהני. וכן כתב הרשב"א לקמן (עה.).

יד) גמ', שם. הקשה התרומת הכרי (ריש סימן א), אמאי לא משני דלא חשיב הודאה משום דהודה שלא על ידי תביעת בעל דין כנראה מפשטות הענין, דהא אמר לשון נסתר, "אי אתה יודע שטבי עבדי וכו'". ובירושלמי איתא שמצאו לר' יהושע בשוק, (וכן כתב רש"י (עה.) בד"ה שלא) והודאה שלא בפני בעל דין אינה פוטרתו מקנס. (וכן הקשה הקצות החושן סימן פא סק"י). ותירץ, דכיון דהעבד תפוס בעצמו חשיב הודאתו הודאה גמורה כדכתב הכנסת הגדולה (חו"מ סימן לב), דבמודה ששחרר עבדו אין צריך לומר אתם עידי, דכיון דתפוס בעצמו אין יכול לומר משטה הייתי כך, שהתפיסה עושה הודאתו הודאה גמורה. והדברי חיים (דיני דיינים סימן א) תירץ, דהא הודאת בעל דין אינה מועלת לפטור שלא בפני בעל דין, היינו משום דאין הבית דין יורדים לדין שלא בפני בעל דין, ולא חשיב מרשיע את עצמו, דגם בלא הודאתו לא היו הבית דין מחייבים אותו. אבל בעובדא דרבן גמליאל שהיה נוגע לאיסור, דאסור לשעבד את העבד, וגם אסור למסור לו שפחה, הבית דין הם הבעלי דין, ושפיר הוי הודאה לפטור אף שלא בפני התובע. והדרכי דוד תירץ, דעבד שאני, דכל זמן שלא באו עדים ולא נתגלה הדבר, הוי העבד כרבו, ואין כאן בעל דין.

דף עה ע"א

א) גמ', שלא בבית דין הוה. הקשה המגיד משנה (פ"ג מגניבה ה"ח), תיפוק ליה דאפילו הוה קאי בבית דין, יחיד הוה, וכתב הרמב"ם (שם), דבעי ג' דיינים. ותירץ, דאי הוה קאי בבית דין ודאי היו רעיו יושבים עמו, וכן נראה מפירוש רש"י בד"ה שלא בבית דין.

ב) גמ', שם. כתב הרשב"א, דשמעינן מהכא, דכל שאין עדים אפילו לצאת ידי שמים אינו חייב ליתן, דאם כן יוציאנו רבן גמליאל לחירות כדי לצאת ידי שמים. אמנם החינוך (מצוה נ"א) כתב, דחייב לשלם לצאת ידי שמים. וכתב המנחת חינוך (אות ג), דקאי דווקא לענין דיני ממון שאין דנים בזמן הזה, אבל קנס אם אין בית דין מחייבין אותו אין חייב לצאת ידי שמים "דירשיעון אלוקים" כתיב.

ג) גמ', רב אמר פטור. וכתב הקצות החושן (סימן ש"ג סק"ב), דדוקא באותו בית דין שהודה, אבל אם תובעו בבית דין אחר שפיר מחייבין ליה, כיון שלא הודה בפניהם. והקשה הנתיבות (סק"א), מהא דאיתא לעיל, דרבן גמליאל חוץ לבית דין הודה. ומשמע דאי הודה בבית דין, אף שהביא אחר כך עדים בבית דין אחר פטור. וכן נראה מדברי האור שמח (פ"י מנוקי ממון הי"ד) דכתב, דמודה בקנס פטור דהוי כמי ששילם. ועיין באות הקודמת.

ד) גמ', שחזרו עדים לאחוריהם. כתב הרשב"א בשם הראב"ד, דלא העידו על הגניבה, אבל מכל מקום על הטביחה איכא עדים, ואפילו הכי פטור, דאי לא אתו כלל, פשיטא דפטור.

ה) גמ', שהרי פטר עצמו מכלום. הקשה החזון איש (סימן יח סק"ח), כיון דילפינן מקרא יתירא דהודאה פוטרת, מנא לן לחלק. ותירץ, דכיון דהודאה פוטרת, אם כן אין כאן הודאה על חיוב שהרי המודה יודע שנפטר, הלכך לא חשיבא הודאה אלא אם כן יש בהודאתו ממון שמתחייב.

ו) רש"י ד"ה שהרי, דיועד הוא דמודה בקנס פטור הילכך לפטור עצמו נתכוין. דייק בקובץ שיעורים (אות טב), ולפי זה אם יבא אליהו ויאמר שלא נתכוין לפטור עצמו מהניא הודאתו. והקשה, אם כן, מאי פריך מעובדא דרבן גמליאל, דהתם ודאי לא נתכוין לפטור, שהיה שמח שמחה גדולה, לפי שעבד כשר היה והיה מתאוה לשחררו.

ז) גמ', אתמר נמי וכו'. כתב התוס' שאנץ, דאף על גב דאיכא תנא לעיל דפטר אפילו פוטר עצמו מכלום, דאמר לרבן גמליאל שכבר הודית, (כדפרכינן). מיהו, מתניתין דייקא כוותיה. אי נמי, לא דייק לשון "שכבר הודית". (והא דפטר לרבן גמליאל, היינו משום דלא באו עדים). וכן כתב הפני יהושע, דמלשון "שכבר הודית" לא משמע מידי, והא דאקשו בגמ' לעיל "והתניא וכו' שכבר הודית", עיקר הקושיא אמאי דמשני דחוץ לבית

עלמא דמודה בקנס ואחר כך באו עדים חייב, משום דפוטר עצמו בלא כלום. לכך פירשו כתוס'. וכתב הכובע ישועה, דלמאי דכתב הים של שלמה (סימן כו), דבלא היתה כפירה מתחילה, פטור אף בפוטר עצמו בהודאתו, אתי שפיר.

ו) תוס' ד"ה דאכתי, בתוה"ד, כיון דלא עמד בדין וכו'. פירשו התוס' במכות (ה) בד"ה דבעידנא, דקודם גמר דין אינו בר חיובא, דשמא לא יבואו עדים, ואם יבואו עדים שמא לא תהא עדותן קיימת. וביאר הקובץ שיעורים (כאן אות ס), דכוונתם, משום דבקנס בעי דרישה וחקירה, אבל בממון לא בעי דרישה וחקירה מדרבנן, ומדאורייתא אף בממון לא חשיב בר חיובא. עוד כתב, דהגרע"א תמה למה לי האי טעמא, תיפוק ליה דבקנס ליכא חיוב כלל קודם גמר דין. ותמה על תמיהתו, דהוצרכו לכך משום מה שכתבו התוס' בפרק המניח, דבשור תם ובשן ועין מתחייב למפרע.

ז) בא"ד, דאפילו לשמואל וכו'. כתב בחידושי רבי מאיר שמחה, דבספר ים התלמוד תירץ, דהעדים בתראי הוו עדות שאי אתה יכול להזימה, דאם יוזמו יצא לחירות מחמת עדים הראשונים דמתכשרו. וכתב דטעה, דאכתי אמאי חייבין העדים הראשונים הא לא הפסידוהו מאומה, דאילו לא העידו היה חייב על פי העדים המזוימים, ואז היה עדות שאתה יכול להזימה.

ח) תוס' ד"ה עבד כל דהו, תימה וכו'. והשיטה מקובצת בשם תלמיד רבינו פרץ תירץ, דהכי קאמר, עבד בכל דהו ניחא ליה כיון שהוא יוצא לחירות, כל שכן השתא דניחא ליה טפי דמחייבין לרב דמי עינו. והתוס' רי"ד כתב, דלא גרסינן ליה.

דף עד ע"ב

ט) גמ', עדים שהוכחשו בנפש. כתב השיטה מקובצת בשם תלמיד רבינו פרץ, דאיירי דנגמר הדין על פיהם קודם שהוכחשו, דכיון דהכחשה תחילת הזמה היא, צריך שיגמר הדין קודם ההכחשה דאין העדים זוממים נהרגים עד שיגמר הדין על פיהם.

י) גמ', בבא הרוג ברגליו. הקשה בשו"ת נודע ביהודה (מהדור"ק אבהע"ז סימן ס"ה), אמאי הווי הכחשה, הא כיון דשניהם מעידים שנהרג, אי אפשר להכחישם, דתרי כמאה, ושמא אינו זה, כדכתבו התוס' בכתובות (כב). בד"ה תרי ותרי גבי פגם משפחה. ותירץ, דמייירי בגוונא שהעדים בעצמם אינם יכולים להכחיש שהוא ההרוג, ולא מקרי מפי עצמו, דגילוי מילתא בעלמא הוא. ועוד תירץ, דלא כתבו התוס' בכתובות אלא דלא יתברר לאותם שאינם יודעים, ואף לאלו שידועים אינו מבורר, דנוגעים הם, שאלמלא ידעתם לא הוה מועיל עדות של כולי עלמא, אבל הבית דין שמכירים האיסור ודאי חייבים להפריש מהאיסור, ומלקין העדים. והמהרי"ץ חיות תירץ, דבדבר הידוע לכל העולם לא שייך תרי כמאה, כדכתבו התוס' ביבמות (פח). בד"ה אתא, ודבר זה אין נופל בגדר עדות, והוי כמעידים על עץ שהוא אבן.

יא) מתני, וטבח ומכר, על פי עד אחד. הקשה תוס' הגרע"א (אות סא) (ועיין בגליון השי"ס), הא מחוייב שבועה להכחיש העד, וכיון דבי מעידים שגנב, הוי ליה חשוד ושכנגדו נשבע ונטול. וכתב, דמוכח מהכא, דבקנס אם עד אחד מעיד והוא מודה, מקרי מודה בקנס, דמכל מקום מרשיע עצמו, וממילא בכופר אינו חייב לישבע, דלא יהא חיוב שבועה גדולה מהודאת עצמו דפטור, כדכתבו התוס' לעיל (מא): ד"ה דאפילו, ואף על גב דהכא אין יכול לישבע, דהוי חשוד, מכל מקום כיון דכשאינו חשוד אין צריך לישבע, לא מקרי מחוייב שבועה ואין יכול לישבע. והקשה הרש"ש, הא מפורש בירושלמי שהביא הרא"ש בשבועות (פ"ו סימן ה) דאין עד אחד מחייב שבועה בקנס.

יב) גמ', על פי עד אחד פשיטא. כתב רש"י בד"ה על פי, דבשלמא על פי עצמו, איצטרריך לאשמעינן דמודה בקנס פטור. וכתב הים של שלמה (סימן כ"ה), דיש שהקשו מאי פריך פשיטא, דלמא אשמעינן דבהעיד עד אחד והודה ואינו רוצה לישבע פטור, כמובא באות הקודמת. והוכיחו מכח האי קושיא דחייב, ואין זה מודה בקנס. וכתב דאינה ראייה, דאי אפשר לפרש דמתניתין אשמעינן הא דהוי מודה בקנס, לענין ד' הוה. דאם כן, איפכא הוי לה למיתני, בתחילה על פי עצמו דפטור לגמרי, ואחר כך בהעיד עד אחד דפטור בלא זו אף זו, ועכשיו זו ואין צריך לומר זו קתני, אלא על כרחך לא איירי בהודה.

שיודה לעדים, שהיה בפניהם. ותיירץ, דכיון דאי יוזמו יתן אמתלא לדבריו ויאמר דהודה כדי להיפטר, נמצא דחוזר וניעור הדבר, ושוב הוי עדות שאתה יכול להזימה.

טו) גמ', **הני מילי היכי דלא ירעי וכו'.** ביאר הרמב"ם דוד, דרבנן סברי דפסול דעדות שאי אתה יכול להזימה, אינו משום דמשקרים, דשנים לעולם נאמנים, אלא דגזירת הכתוב הוא, וסומכוס סבר דהוא משום חשש דמשקרים, ולהכי היכי דמסייע להם הבעל דבר שפיר דמי.

טז) רש"י ד"ה **רבנן פטרי ליה, בסוה"ד,** ועדים המוזמים משלמין תשלומי כפל לבעלים במקום גנב. תמה **בצפנת פענח** (ד"ה רבנן סברי), **דרש"י לעיל בד"ה ואיתיה בעל הבית כתב,** דהן משלמים לגנב והגנב לבעלים.

דף עו ע"א

א) גמ', **והא מדסיפא ר' שמעון וכו'.** הקשה השיטה מקובצת, מעיקרא מאי קסבר, וכי לא ראה דסיפא ר' שמעון. ועוד, הא אסיק לקמן דר' שמעון לא קאי אמילתא דסמיכא ליה, דהיינו גנב והקדש, אלא אגונב הקדש וכו', ואם כן מאי פריך "הא מדסיפא וכו'". הא שפיר איכא למימר דהך רישא אליבא דר' שמעון, הואיל ור' שמעון דסיפא לא קאי עלה כלל. ועוד, דליקשי נמי אהך שינויא, "לפלוג וליתני בדידה במה דברים אמורים שפטור בקדשים שחייב באחריותן דלא הוי מכירה, אבל קדשים שאין חייב באחריותן חייב".

ואקושיא ב' כתב דאפשר לומר דעדיפא מינה פריך. **והמהרש"א** תירץ (קושיא א'), דדייק, דכי היכי דמקרי ברשות בעלים כיון דחייבים באחריות, וחייב הגנב על הטביחה, הכי נמי בהקדשו גנב באחריות, ברשותיה קאי, ולא הוי מכירה, ופטור אשעתא דהקדש. ופריך, דמדקתני סיפא ר' שמעון אומר וכו', משמע דרישא לאו ר' שמעון, ולית ליה לתנא קמא הך סברא דברשותיה דמריה, ופטור הגנב על הטביחה בגונב הקדש מבית בעליו, ואם כן הכא נמי לאו ברשותיה קאי והוי מכירה, וחייב אשעתא דהקדש.

ב) תוס' ד"ה **והשתא, בתוה"ד,** היינו בקדשי בדק הבית. הקשה הרשב"א, אכתי לפלוג ולתני בדידה, במה דברים אמורים בקדשי מזבח, אבל בקדשי בדק הבית משלם תשלומי ד' וה': (וכן הקשו **התוס' לקמן** (עט.) **בר"ה גנב**).

ומשום הכי רצה לדחות לההיא אוקימתא, ולאוקמא לההיא ברייתא דלקמן בקדשי מזבח, דסתם הקדשו של שור הקדש מזבח הוא, ופליגא אמתניתין וליתא מקמי מתניתין, וכתב דמשום הכי דחאה הרי"ף מהלכה. עוד כתב, דיש לומר, דמשום האי סברא ניהא ליה לתנא דמתניתין טפי לאיפלוגי בשוורים של הקדש מזבח בין טבח ואחר כך הקדש להקדש ואחר כך טבח, מלמפליג וליתני בין קדשי מזבח לקדשי בדק הבית. (וכן כתבו התוס' שם). **והרמב"ם** (פ"ב מגניבה ה"א) לא חילק בין קדשי מזבח לקדשי בדק הבית. והראב"ד (שם) השיג עליו דהווי ליה למיפלא. **והתוס' רי"ד** ביאר סברת הרמב"ם, דאי הקדשו לבדק הבית נמי שמו עליו, שהרי בעלים מוסיפים חומש בפדיונו, וכל אדם אין מוסיפים חומש.

ג) גמ', **אמרי רבי שמעון אמילתא אחריתי קאי וכו'.** הקשה התורת חיים, אמאי לא קאמר חסורי מחסרא כדאמר בשאר דוכתי. ועוד, למה הוצרך להוסיף ולהגיה הא דאין הגונב אחר הגנב וכו'. ועוד, דהא תני ליה בהדיא **לעיל** (סד:), והוי בבא יתירא. ועוד, אמאי הפסיק לפרש טעמא דתנא קמא קודם שסיים מילתא דר' שמעון. ולכך פירש, דאינו מגיה כלום, אלא אמר דר' שמעון קאי אמתניתין דריש פירקין דאין הגונב אחר הגנב וכו'.

ד) תוס' ד"ה **ור' שמעון, בסוה"ד,** מכי שחט ביה פורתא אסרה וכו'. **והרשב"א** תירץ, דהוי מצי לשנויי דאיירי כגון דשחט מקצת סימנים בפנים וגמון בחוץ כדמשני **לעיל** (עב:). **והמרומי** שדה תירץ, דשפיר הוי דמריה קטבח, דהא כתב **הרשב"ם בבבא בתרא** (קכ:), ד"ה **שיש**, דהשוחט קדשים בחוץ אם יש לו פתח מצי למשאל אהקדשו, מיהו שחיטה שאינה ראויה היא, כיון דליכא סברא דכל העומד לישראל וכו', שהרי אינו מצווה לישראל על הקדשו, וגם אינו תלוי בו בלבד.

ה) תוס' ד"ה **שחיטה שאינה ראויה, בתוה"ד,** ואם תאמר וכו', הא יכול לפדות וכו'. כתב **הכובע ישועה**, דלמאי דכתב **בשו"ת נודע ביהודה** (יו"ד תנינא ט"ט), דלרבא דסבר דמילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני. אפשר לומר כן נמי בשחוטי חוץ לר' שמעון, דאף דלחיוב שחיטת חוץ חשיב שחיטה, מכל מקום לא מהני לטהר מידי נבילה, ויש ליישב קושית התוס', דלא מהני פדייה להכשירה לאכילה, כיון דבאיסור שחט ואי עביד

דין הוי, ולשון "שכבר הודית" משמע, שהודה הודאה גמורה בבית דין. **ח) גמ', שם. כתב הים של שלמה,** (סימן כו), דדוקא היכא דכפר מתחילה לא מהני, דמוכח דהודאתו היה כדי לפטור עצמו קודם שיבואו עדים. אבל בהודה מתחילה מהני אף בפטור עצמו מכלום, כדאמרינן **לעיל** (יד:), במתניתין על פי עדים פרט למודה בקנס ואחר כך באו עדים דפטור, והתם בקנס דחצי נוק דקדן איירי דלא חייב עצמו במידי. ובוזה אתי שפיר, הא דרבן גמליאל דפטור, אף על גב דפטור עצמו מכלום, משום דהרי הודה מתחילה. והא דפריך רבא לרב המנונא מהתם, משום דמשמע ליה מדברי רב המנונא דלא סבירא ליה הכי, מדאמר "כותיה דרב מסתברא דבאומר גנבתי וכו'", משמע, דלא איירי רב אלא היכי דמחייב עצמו בהודאתו כמו גניבה, דאי רב כל מילי אמר, היה לו לומר מסתברא מילתא דרב בכל הודאות לבד מהודאה דטביחה וכו'. וכתב **הכובע ישועה, דמלעיל** (יד:), אינו ראיה כל כך, דהטעם דפטור עצמו מכלום חייב, כתב **רש"י בד"ה שהרי,** משום דאינה הודאה, דידע דמודה בקנס פטור, ואפשר דדוקא קנס כעין ד' וה' דלכולי עלמא הווי קנס אמרינן דידע, אבל קנס דחצי נוק דקדן דפליגי בה אמוראי **לעיל** (טו). אי קנס או ממון, אינו פשוט כל כך דודאי ידע דיפטור כשיודה, הלכך פטור אף דליכא חיוב ממון, דכהאי גוונא חילקו **התוס' בסנהדרין** (נג.) **בר"ה הא לית.**

ט) גמ', **דהא רבן גמליאל פטר עצמו מכלום הוה.** הקשה **הכובע ישועה**, לפי מה דמשמע **בתוס' לקמן** (פז.) **בר"ה בעבד,** דחובל בעבד כנעני שלו חייב ברפואתו, דלמא איירי שהיה צריך העבד רפואה, ומחייב עצמו ברפואתו דהוא ממון. ותיירץ, דודאי רבן גמליאל לא בכוונה סמאו, ואין חייב ברפואה דד' דברים אלא במזיד או קרוב למזיד.

דף עה ע"ב

י) תוס' ד"ה **ברייתא,** תימה וכו'. **והשיטה מקובצת** תירץ בשם **הרא"ש**, דאין הכי נמי כונת הגמ' למתניתין דשבועות, וקרי לה ברייתא מלשון משנה "חיצונית".

יא) גמ', **אף על גב דגניבה מחמת עדים קמודי.** הקשה **הפני יהושע**, אמאי אמרינן דמחמת עדים קא מודי, כיון דאייתי עידי הזמה, נתבטל עדות הראשונים לגמרי, ואכתי יכול לכפור ולומר לא גנבתי. ודוחק לומר דאותן עדי הזמה בעצמם מעידים שגנב בפניהם וטבח ומכר, דלישנא דגמ' לא משמע כן. ותיירץ, דאפשר דבשעה שהודה לא אסיק אדעתיה שיש עדי הזמה, ואין הודאתו כלום דמחמת עדים היא.

יב) גמ', **בעדות שאי אתה יכול להזימה וכו'.** הקשה השיטה מקובצת בשם **הרא"ש**, לימא דפליגי בפלוגתא דר' אלעזר ברבי שמעון ורבנן, דלכולי עלמא הודאה דטביחה לאו הודאה, וכגון דאתו סהדי ואמרו ליה, גנבת, ואייתי איהו סהדי והזימום, והודה, ואחר כך באו עדים ואמרו דגנב וטבח, דהוי מודה בקנס דחייב עצמו בקרן, ומודה בקנס ואחר כך באו עדים פטור כרבנן דר' אלעזר ברבי שמעון, וסומכוס סבר כר' אלעזר. ותיירץ, דהשיבו לפי דבריו דבעי לאוכוחי מהכא דאיכא פלוגתא בהודאה דטביחה אי הודאה היא או לא, ואוקמה דאייתי סהדי, ודחי ליה דלאו בהכי פליגי, ואוקמה כדאוקמה מעיקרא, ולא שני מידי אלא בהא דהשתא מפרש דאמר בהדיא בפני פלוני ופלוני. וכעין זה הקשה **המהרש"א**, ותיירץ, דאם כן לא הוי פליג סומכוס בתשלומי ג' וד' בלחוד, והוי פליג אף בתשלומי כפל.

יג) גמ', **הוי ליה עדות שאי אתה יכול להזימה.** כתב השיטה מקובצת בשם **הרא"ש**, דיש אומרים, דאם הוזמו אפילו מלקות ליכא, דאי לקי, מיקרי שפיר אתה יכול להזימה, כדחוינן **במכות** (ב.) גבי בן גרושה. ויותר נראה, דלקו אלאו ד"לא תענה", דדוקא לענין ממון מהני הודאתו, דהודאת בעל דין כק' עדים דמי, ואי אפשר להזימם, אבל לענין מלקות אין הודאתו מועלת, דסוף סוף העידו שקר. ולא דמי לבן גרושה, דשאני התם דמרבין מלקות דידהו מ"והיה אם בן הכות", ומסתבר לאוקמי קרא היכא דלא אפשר לקיים "כאשר זמם" לעולם. אבל עדות דגניבה, דאלמלא הודאתו אפשר לקיים "כאשר זמם", לא מוקמינן עליה קרא ד"והיה וכו'". **והאור שמח** (פ"כ מעדות ה"ח) כתב, דכיון דאיתא **בכתובות** (לג.) דממונא לקולא, אם כן הוא נגד השכל לומר, דכשמסייע לעדים ילקו וידונו בחמורה, ועל כרחין יפטור ממלקות. **ועיין קובץ שיעורים** (כאן אות סג).

יד) גמ', **שם. הקשה בחידושי רבי מאיר שמחה,** אם כן כל אחד יפטור מקנס,

הדרגת הירומי

מסכת בבא קמא דף עו – דף עז

יה אדר – יט' אדר התשס"ט

(יד) תוס' ד"ה כל העומד, בתוה"ד, ועוד יש לומר וכו'. והתוס' בחולין (פ:)
בד"ה דכמה תירצו, דר' אושעיא משני כריש לקיש בשוחט בעלי מומין
בחורץ, ומשום דכל העומד לפדות כפדוי דמי, ואף דלית ליה כל העומד לזרוק
כזרוק דמי, היינו משום דזריקה תלויה בשחיטה ושחיטה צריכה לזריקה,
אבל פדייה אינה תלויה בשחיטה, דאף קודם שחיטה יכול לפדותה.

דף עז ע"א

(א) גמ', ר' שמעון אומר פרה מטמאה וכו'. הקשה השפת אמת (מנחות קא:),
דלמא דווקא בפרה אמר רבי שמעון הכי, כיון דיכול לפדות גם עכשיו, אבל
אי לא פדאו ועכשיו שוב אינו יכול לפדותו, לא יטמא טומאת אוכלין, דתרי
הואיל לא אמרינן. ותירץ, דלשון "שהיתה" משמע דעכשיו אין יכול
לפדותה, כדכתבו התוס' בד"ה פרה מטמאה (הראשון).

(ב) תוס' ד"ה פרה מטמאה (הראשון), בתוה"ד, הא אית ליה לר' שמעון
דפרה קדשי בדק הבית וכו'. ותירצו הרשב"א והתוס' שאנץ, דחדא ועוד
קאמר. חדא, דהשתא בת פדייה היא ויש לה עדיין שעת הכושר. ועוד,
אפילו לדידכו דבעיתו העמדה והערכה, מטמאה טומאת אוכלין, הואיל
והיתה לה שעת הכושר, שהיתה בת פדיה בעודה מפרכסת. וכן תירץ
השיטה מקובצת בשם רבינו ישעיה.

(ג) בתוה"ד, ונראה לפרש וכו' לאחר הזאה דאין סברא שתהא בת פדייה
וכו'. ביאר השיטה מקובצת בשם רבינו ישעיה, דלאחר הזאה אין יכול
לפדותה דהויא כקדשי מזבח דבעו העמדה והערכה.

(ד) בתוה"ד, ואם תאמר והא כל העומד להוות כמזה וכו'. ובספר ים
התלמוד (בעמוד ב) תירץ, דכיון דאמרינן דעומד ליפדות כפדוי, אם כן
מעולם לא עמד להוות. והקשה הכובע ישועה, אמאי יהא עומד לפדות יותר
מלהוות, הא אף ההזאה מצוה היא בלא מצא נאה ממנה.

(ה) בתוה"ד, ומיהו שער המשתלח קשה לר"י שיטמא מחיים וכו'. כתב הפני
יהושע, דאף דלר' מאיר מטמא מחיים כדאיתא בזבחים (קה). (הובא בתוס'
הבא). מכל מקום ליכא למימר דלר' שמעון נמי מטמא, דהא כתבו התוס'
בד"ה פרה מטמאה (השני), דמילתא דר' שמעון קאי אפלוגתא דר' מאיר
וחכמים, ואם כן משמע דפליג. והא דנקט ר' שמעון בסיפא פרים ושעירים
הנשרפים אינן מטמאים, ולא נקט שער המשתלח, היינו לרבנותא, דאף
דחכמים מטמאים, איהו מטהר. וכל שכן שער המשתלח, דאפילו חכמים
מודים, מפני שהוא חי.

(ו) בתוה"ד, ויש לומר דכל העומד וכו', מידי דהוה אבן פקועה וכו'. ובשיטה
מקובצת הוסיף, בדבר חי, בשום ענין אין לטמאו טומאת אוכלין, דדבר
נראה לעינים הוא שאינו אוכל. וכתב הקהילות יעקב (טהרות סימן מ),
דמשמע מדבריהם דהחי אינו מקבל טומאה משום שאינו אוכל, ודלא
כדמשמע בתוס' בחולין (קבח). בד"ה בהמה, שאין מקבל טומאה משום עצם
היותו חי אף אם יש עליו תורת אוכל, וכדין מחובר לקרקע דאין מקבל
טומאה אף על פי שהפירות ראויים לאכילה.

(ז) תוס' ד"ה פרה מטמאה (השני), בתוה"ד, נראה לר"י דלא דק וכו', ונראה
שטמא הבצק וכו' על ידי צירופן לכביצה. הקשה הקהילות יעקב (טהרות
סימן ל"ח), מנלן האי סברא שהכזית עצמו מטמא ומצטרף, הא יש לומר
דאחרי דבעינן שיעור לטמא ושיעור לקבל טומאה, צריך שיהא שיעור מטמא
מלבד השיעור לקבלת טומאה. ותירץ, דהא דבעי כביצה לקבל טומאה, אינו
משום שאי אפשר לחול טומאה על פחות מכביצה, אלא דצריך שיהא
כביצה אוכלין ביחד, ובדאיתא להאי שיעורא כל משהו שבה יכול להיטמא,
אף כשאין השאר מקבל טומאה. מיהו רש"י בחולין (פב). ד"ה ואמר ריש
לקיש סבר, דכיון דצריך כביצה לקבלת הטומאה, ענינו הוא דדוקא כביצה
שלם יכול לקבל טומאה ולא מקצת.

(ח) בתוה"ד, ואומר ר"י דיש לחלק בין שער המשתלח וכו'. הקשה החזון
איש (עוקצין סימן ה' סק"ג), הא מכל מקום השתא לאו אוכל הוא. וכתב,
דלולי דבריהם יש לומר, דלא אמר ר' מאיר אלא בשעיר המשתלח, דעומד
לשלוח ולטמא שולחו, אבל נבילה אינה עומדת לטמא אחרים דלמא לא
יגעו בה לעולם. והפני יהושע כתב, דלולי דבריהם יש לומר, דטעמא דר'
מאיר בשעיר המשתלח משום דכל העומד לדחות כדחוי דמי, כקושית
התוס' בד"ה פרה מטמאה (הראשון), וסבר, דאפילו לשויא שאין אוכל
כאוכל מהני כל העומד, ובבן פקועה ובדגים גופייהו סבר כמאן דמטמא.

לא מהני.

(ו) בא"ד, בתוה"ד. ויש לומר דמום שהוא מחיים וכו'. הקשה בגניז הגרע"א,
כיון ששחט סימן אחד, שוב אין תקנה אף אם יגמור בפנים, ונאסר משום
שחוטו חוץ כדאיתא בחולין (כט:). וכיון דלא היה ראוי לכלום, אין לך מום
גדול מזה, והוי מום מחיים, דכהאי גוונא דהוי מום מכח תחילת השחיטה,
מקרי מום, כדאיתא בחולין (ל).

(ז) בא"ד, בתוה"ד, אבל מום דלאחר מיתה וכו'. כתב המרומי שדה, דאין
כוונתם מום דלאחר מיתה ממש, דהא נעשה קודם מיתה, דתיכף דשחט
מקצת סימן אין לך מום גדול מזה. ועוד, מאי שייך מום לאחר מיתה, הא
כיון דמת עץ בעלמא הוא. אלא כוונתם למום שנעשה בשעת מיתה.

דף עז ע"ב

(ח) גמ', וריש לקיש אמר בשוחט בעלי מומין בחורץ. כתב הרש"ש, דיש
להסתפק אי דוקא נקט בחורץ, אבל בפנים אסור כחולין בעורה ממעוטי
ד"שחטו ושחט אותו וכו', דמייתי בקידושין (נו:), או כיון דעדיין לא נפדו,
ומועלין בהן, שם קדשים עליהו, ולא אימעיטו אלא חולין דוקא, או לאחר
שנפדו. ולא מסתבר לומר דגם להאי ענינא אמרינן כל העומד ליפדות כפדוי
דמי. והתוס' יו"ט (פ"ז מ"ד) כתב, דאם שחט בעלי מומין בפנים הוי שחיטה
שאינה ראויה.

(ט) גמ', לריש לקיש שחיטה מתרת והלא פדייה מתרת. הקשה הפני יהושע,
אמאי לא מוקי לה כגון שפדאה ואחר כך שחטה. ותירץ בחידושי רבי מאיר
שמחה, דאם חל הפדיון אף על ידי מי שאינו שאינו בעלים, הבהמה שייכת
לפודה ודידיה קא טבח.

(י) רש"י ד"ה תהי, בתוה"ד, ופריך לרבינן וכו'. הקשה המהרש"א, אמאי נקט
לרבינן, הא התוס' בד"ה והלא, הוכיחו דלר' דימי פריך, דמוקי לה בנשפך
הדם, דלרבינן לא קשה מידי, דכיון דנזרק לבסוף הוי שחיטה ראויה. וכן
הקשה השיטה מקובצת בשם תלמידי רבינו פרוץ. ותירץ הפני יהושע, דרש"י
לשיטתו וגירסתו בחולין (פ:), ד"ה שחיטת קדשים, דכל שחיטת קדשים, אף
על גב דנזרק לבסוף, שחיטה שאינה ראויה מקרי, וכדהביא בשמו התוס'
ד"ה והלא זריקה. והא דנקט רבינן, היינו דאפילו לרבינן קשה, וכל שכן לר'
דימי.

(יא) רש"י ד"ה וכל העומד, בתוה"ד, ובבעלי מומין מעיקרן עסקינן וכו'. ביאר
התוס' רי"ד, דאף בבעל מום מעיקרו שייך קדשים שחייב באחריותן, כגון
שאמר הרי עלי עולה, ואחר כך הפריש שור בעל מום ואמר יהא קדוש זה
לדמיו שאביא מדמיו עולתי, וחלה עליו קדושת דמים, וחייב באחריותו שאם
יאבד צריך להפריש דמים אחרים לקנות עולתו. והפני יהושע נשאר בצריך
עיון.

(יב) רש"י ד"ה לן לפני זריקה, בתוה"ד, כגון תודה וכו'. הקשה הרש"ש,
לכאורה אפילו שלמים נמי, דהדם נפסל בשקיעת החמה ותו לא חזי למיזוק.
ואין לומר, משום דלא פסיקא ליה, דאם לן הדם בראש המזבח, מצי לזרוק
למחר, דאין לינה מועלת שם. דהא לרבא לינה מועלת שם. ועוד, דבדם
לכולי עלמא לא מהני העלאה לראש המזבח. ותירץ, דלא פסיקא ליה
לאוקמי בשלמים, משום דקיימא לן (זבחים פד.), דבלן, אם עלה לא ירד
ופירש רש"י (שם) בד"ה הלן בין דם וכו', אבל בהנאכלין ליום אחד לא
מהני, דמונין מיום הזביחה.

(יג) תוס' ד"ה והלא פדייה, בתוה"ד, דלמא כשנפדית איירי וכו'. ותירץ התוס'
רי"ד, דעל כרחך לא נפדה, דאין כח לגנב להוציא קדשי חבירו לחולין,
כדאיתא לעיל (סח:). גבי צנועים לענין מעשר שני. והפנים מאירות תירץ,
דלרש"י לשיטתו לא קשה מידי, דסבר [עיינן לעיל אות י], דכל שחיטת
קדשים, אף דהדם נזרק לבסוף, הוי שחיטה שאינה ראויה. וכמו כן הכא, אף
דפדה לבסוף מכל מקום בשעת שחיטה הוי שחיטה שאינה ראויה. והנחלת
ישראל תמה אקושית תוס', דהא כתבו התוס' לעיל בד"ה וריש לקיש,
דלריש לקיש איירי שהקדישו בעלים ביד גנב, ואם כן סתמא דמילתא
שהגנב אינו יודע כלל שהקדישו הבעלים, שיפדה אותה. והפני יהושע תירץ
קושית התוס', דאי אפשר לאוקמה בהכי, כיון שאין החיוב דטביחה חל
קודם שנפדית, ומשנפדית כבר החזיר הגנב הקרן לבעלים דהיינו ליד הגזבר,
דכל בעלי מומין דינם לפדותם מיד הגזבר. ואם כן הוא הדין לאחר שחיטה,
כיון שהוחזר הקרן קודם שאפשר להעמידו בדין.

טריפה ומכרה, וכאילו אמר ברייתא דכלאים היאך אפשר, והא "שה" כתיב ועוד, דכלאים קשה לכולי עלמא, אבל טריפה אין קשה אלא לרבנן בדברי ריש לקיש דר' שמעון פליגי עלה.

(יח) תוס' ד"ה גבי גניבה, בסוה"ד, ויש לומר דמילתא דרבא וכו' אבל הכא כתיב נמי שור. כתב המהרש"א, דצריך לומר, דהא דפריך הגמרא לעיל, "כלאים שה כתיב ואמר רבא וכו'". הוי מצי לשנויי דלא אתמר דרבא אלא אהיכא דכתיב "שה" לחוד, אלא כיון דאכתי תיקשי למעט כלאים משור ושה דאי אתה יכול להוציא כלאים מביניהם, הוצרך לשנויי ד"או" לרבנות.

דף עח ע"א

(א) גמי, אי אמרת בשלמא או למעט וכו'. הקשה הרשב"א, דלמא אי לא כתיב אלא חד ריבויא הוה מוקמינן ליה לנדמה, אבל כלאים אסור, לכך איצטריך תרווייהו כדי לרבנות את הכלאים. ותיריך, ד"משור וכשב" אית לן טפי לרבווי כלאים, ולא נדמה, כלומר, אותו שאי אתה יכול להוציא מביניהם דהיינו כלאים, אבל נדמה שאפשר להוציא מביניהם, אי לאו דאיכא ריבויא אחרינא לא הוה מרבינן לה.

(ב) רש"י ד"ה מדסיפא, בסוה"ד, כל שכן נדמה דקיל. הקשה בחידושי רבי אריה לייב (ח"ב סימן מח), דמשמע דמנדמה אפשר למילף כלאים. וקשה, מאי שייכי אהדדי, הרי נדמה אינו בחפצא כלאיים כלל, ופסולו משום שאינו דומה לאימו. ותיריך, דאף דילפי כלאיים ונדמה מתרי קראי, מכל מקום יסוד פסולם אחד הוא, דעיקר פסולו דנדמה אינו משום דאינו דומה לאימו בעלמא, אלא משום דנאמר בתורה "שור או כשב או עז" והם מינים הראויים לקרבן, ונאמר בזה דבכל מין ומין בעינן שיהא שמו עליו בשלימות, ואין תורת עז עליו עד שיהא גם ממשפחת עיזים. ויסוד פסול כלאיים נמי אינו משום דחל עליו שם כלאיים, אלא משום שמעורב מכבש ועז ואין כאן עז גמור או כבש גמור.

(ג) תוס' ד"ה והא גבי קדשים, בתוה"ד, ואומר ר"י וכו' דלחומרא מקשינן. הקשה המצפה איתן, אם כן מאי פריך "אדרבה מדרישא לרבות סיפא נמי לרבות", הא טפי ניחא למימר מדסיפא למעט, רישא נמי למעט, דהוי לחומרא. ותיריך, דכתבו התוס' בשבת (קלו): "בר"ה הזכר, דלר"י לא הוי חומרא למיפסל קרבן אלא גבי נדבה, דלא שייך שאם לא מצא אחר היא יושב ובטל. אבל גבי חובה, אדרבה הוי קולא אי פסלינן, דאם לא מצא אחר היא יושב ובטל מלהביא חובתו. ואם כן אפשר לומר, דהא דפריך ד"נימא סיפא לרבות כלאים להיתר", היינו בקרבן חובה, דאם נאסר לא חשיב חומר. (ד) תוס' ד"ה אי למעשר, בתוה"ד, דהוי כאילו כתיב ביה שה מגזירה שוה דהעברה. כתב המהרש"א, דלא ניחא להו למימר דיליף מגזירה שוה ד"תחת תחת" מקדשים. דאם כן פשיטא דלא הוה איצטריך לבנין אב, דמהך גזירה שוה לחוד נמי איכא למילף. מה שאין כן מגזירה שוה ד"בכור" בלבד ליכא למילף, למאי דסלקא דעתין השתא דליכא מיעוטא לכלאים גבי בכור, ואיצטריך לבנין אב. מיהו הקשה, דהא כתבו התוס' לעיל (עו): "בר"ה גבי גניבה, דבנין אב דרבא לא אתמר אלא היכא דכתיב "שה" לחוד, והכא גבי בכור כתיב "אם שור אם שה".

(ה) גמי, אלא לענין פטר חמור. הקשה השיטה מקובצת בשם הראב"ד, למד שכתבו התוס' לעיל (עז): "בר"ה זה בנה, דבנין אב דרבא מ"שה" דפסח, נימא מה להלן זכר תמים ובן שנה אף כאן. ותיריך, דאמרינן בבכורות (יב). "תפדה תפדה" ריבה.

(ו) תוס' ד"ה לטמא, בתוה"ד, וכולה סוגיא דבכורות לא משמע כפירושו וכו', לא קאי אסימנים דקרא כלל וכו'. וכתב הפני יהושע, דיש לומר, דנהי דלא איירי התם מסימנים דקרא, היינו לרבותא, דאפילו אי לא דמי כלל בסימנים דקרא לאמו, אלא במלתא אחריתי, שרי באכילה. וכל שכן אי דומה באחד מסימנים דקרא לאמו, דהוי בכלל דומה מקצת לאמו. וגם מה שכתבו התוס' דטעמא דר' יהושע משום דזה וזה גורם, קשה, דלמסקנא אמרינן התם דסבירא ליה לר' יהושע דזה וזה גורם מותר, והכא מיתורא דקרא קדריש.

(ז) בסוה"ד, ודלא כר' יהושע כל שכן דהוי דלא כר' אלעזר. והקשה הרשב"א, דלפירושם, הא דקאמר דלא כר' יהושע, היינו דמאי דנפקא ליה לר' יהושע מ"שה כשבים", נפקא ליה לרבא אליבא דר' אלעזר מבנין אב ד"שה", ולא אשכחן כי האי לישנא במשמעות דורשין. לכך פירש, דרבא אליבא דר' אלעזר מפיק בנין אב ד"שה" להוציא כלאים אלו, דטמא שנוגד

(ט) בתוה"ד, ויש לומר דאי חשיבא אוכל מקבל טומאה משני ושלישי וכו'. הקשה החזון איש (קדשים קמא סימן מ"א ס"ק ב-ד), מהא דתנן בפרה (פ"י מ"ג) דהניחו על גבי אוכלין ומשקין וכתבי הקודש טמא, והוא הדין בנגיעה. וצריך לומר, דר' שמעון סבר כר' יהודה דפליגי התם במתניתין.

דף עז ע"ב

(י) תוס' ד"ה אומר היה, בתוה"ד, ואם כן מנא ליה לריש לקיש וכו'. כתב המהרש"א, דאריש לקיש לא קשה מידי, דמצי סבר כקושייתם דמודה ר' שמעון דמדרבנן לאו בת פדייה אלא מדאורייתא, ולהכי מטמא וכו'. ועיקר קושייתם מסוגיא דשבועות, דמוקי הך דאין לה פדייה דלא ר' שמעון. והפני יהושע כתב, דשפיר קשה לריש לקיש, דמדקאמר "אומר היה ר' שמעון וכו'", מכלל דרבנן פליגי עליה בהא דפרה נפדיית.

(יא) בא"ד, וזה דוחק לומר וכו'. הקשה הקובץ שיעורים (אות עא), אמאי הוי דוחק, הא כיון דמדרבנן לאו בת פדייה, ודאי לא יפרה, וממילא אינה עומדת ליפדות, והתוס' לעיל (עו): "בר"ה והלא זריקה כתבו, דלא אמרינן כל העומד וכו' אלא במקום שמצוה לעשות כן.

(יב) גמי, אמר לך וטבח או מכרו וכו' קדשים הואיל וכו'. הקשה המצפה איתן, מהא דאיתא בפסחים (צ), דלר' יוסי הגלילי דאמר קדשים קלים ממון בעלים הן הוי מכירה. ואם כן, טפי הוי ליה לריש לקיש לאוקי אליבא דר' יוסי הגלילי ובתמימים, מלאוקי בבעל מום בחוץ. ותיריך, דעל כרחך ליכא לאוקי הכי, דאם כן אמאי פוטר בקדשים קלים דאין חייב באחריותם, הא סוף סוף ממון בעלים הם. ועוד, דפירש רש"י בסנהדרין (ק"ב): "ד"ה מאי קאמר דר' שמעון לית ליה דר' יוסי הגלילי דקדשים קלים ממון בעלים הן.

(יג) תוס' ד"ה כל היכא דאיתא, ומוכר בשבת וכו'. והשיטה מקובצת תירץ בשם הרא"ש, דאיתא בטביחה על ידי אחר. והמרומי שדה תמה, מאי סלקא דעתייהו דתוס', הא ודאי איתא בטביחה. והנחלת ישראל תירץ, דלא ניחא לתוס' בהאי תירוצא, דאכתי תקשי לר' שמעון דסובר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה, ופוטר אף בטובח על ידי אחר, ואפילו הכי מחייב בגנב בשבת. והדרכי דוד תירץ, דטביחה בשבת לא מיקרי ליתא בטביחה, כיון דלאו משום דלא מחייב הוא, אלא משום דקים ליה בדרכה מיניה, מה שאין כן מכירה בקדשים ליתא כלל.

(יד) בא"ד, שם. והשיטה מקובצת הקשה בשם הרא"ש, לדעת רש"י לעיל (מוה). "בר"ה אינו מוקדש, דשור הנסקל אסור בהנאה אף קודם שסקלוהו, אמאי יתחייב כשטבח, הא ליתא במכירה דאסור בהנאה, וריש לקיש הא איירי לעיל בההיא מילתא. ובשלמא לרבינו תם בתוס' (שם) ד"ה מוכר דאמר דאיתיה במכירה דשרי לאתהנווי מחיים אתי שפיר. והתוס' בכתובות (לג): "בר"ה גנב תירצו, דדוקא בקדשים אמר ריש לקיש משום דחמירי, דלתניהו במכירה כלל, אבל שור הנסקל אם ימכרו לעובד כוכבים אין תופס דמיו.

(טו) רש"י ד"ה גנב כלאים, מכבשה ותיש וכו'. כתב המנחת חינוך (מצוה נד אות כח), דנראה, דדווקא נקט להני תרי, דתרווייהו מין בהמה, דבכל מיני בהמה נוהג תשלומי ד' וה', דשור ושה לאו דוקא. אבל תייש הבא על הצביה וילדה, וגנב הולד, בודאי פטור, דמצד האם הוא חיה. ואפילו אם נאמר דחוששין לזרע האב והוי מקצת שה, מכל מקום אינו חייב, דבעינן וטבחו כולו בחיובא כדאמרינן לקמן (עח): "והכא על המקצת חיה אינו חייב. אבל בצבי הבא על התיישה אם נאמר דחוששין לזרע האב, הוי ליה מקצת שה ופטור, ואי אין חוששין הוי כולו שה וחייב, וכיון דמספקא לן פטור ואי תפס לא מפיקין מיניה. ומסיק לבסוף, דאפשר דלא דמי לטבח שור של שותף, דהתם פטור אף על מקצת שה שבו, מה שאין כן בצבי הבא על התיישה, דעל כל חלק שה שבו חייב, ושפיר הוי וטבחו לכול שיות שבו באיסורא, וכהאי גוונא חילקו התוס' בחולין (קלב). בר"ה וצריך.

(טז) תוס' ד"ה זה בנה, בתוה"ד, ואדרבה מההיא קרא הוי בנין אב דרבא. ותיריך הפני יהושע, דמכל מקום שפיר קאמר דלא כר' יהושע, דלדידיה כיון דאסר ליה באכילה לא שייך תו בנין אב דרבא. לא לענין גבוה, דהא אפילו להדיוט אסור. ולא לענין פטר חמור, דהא סבר, דבכלל בהמה טמאה היא ופשיטא דאין פודין.

(יז) בתוה"ד, ועוד אמאי לא פריך טריפה וכו'. והרשב"א (לקמן עח). תירץ, דהוא הדין דפריך אטריפה. אלא רישא נקט, דקתני גנב כלאים וטבחה

(בסנהדרין פה): אינו כן. ותירץ בשם הראב"ד, דמכל מקום נשתרש בחטא דומיא דטביחה ומכירה. ועיין באות הבאה.

דף עט ע"א

(א גמ') גנב והקדיש וכו'. כתב האור החיים (שמות כב, ג), דכל הני יליף לה מדכפל קרא "אם המצא תמצא". לומר, דדווקא שמצאוד בעין אצלו הוא דאין משלם אלא כפל, אבל כל שאינה בידו, בחוקת מכורה או שחוטת היא, והוא הדין נתן או אבד או הקדיש. והקשה הטל תורה, אמאי חייב בדי' והי' כשאינה תחת ידו, הא אפשר שמתה או נתבלה בידו, דבזה ודאי פטור.

(ב גמ') שם. כתב החזו"ן איש (סימן יז סקט"ז), דהא דחייב בדי' והי' היינו מדרבנן, דכיון דחייל ההקדש על ידי קנין דרבנן, חשיב מכר מהתורה וחייב ד' והי'. ודווקא קדושת דמים, כדכתבו התוס' בד"ה גנב, אבל בקדושת הגוף לא תקנו חכמים שיקנה, שאין רצון חכמים בהאי קרבן.

(ג גמ') ושלח סבלונות לבית חמיו. ביאר השיטה מקובצת בשם הר"ר יונתן, דקא משמע לך, דלא אמרינן דכיון דקדשה מקריא "קנין כספו", וחשיב כמי שנתנה לאשתו, דלא מקריא נתינה, דמה שקנתה אשה קנה בעלה. דלא דמיה ארוסה לנשואה ומכירה גמורה היא.

(ד תוס') ד"ה גנב והקדיש, בתוה"ד, דסתם קדושה דשור ושה דמחיים הוי למזבח. הקשה המהרש"א, הא הכא קתני סתמא גנב והקדיש, דמחיים, ומיירי בקדשי בדק הבית. ותירץ, דכיון דתני לה גבי כל הני מילי דטעם חיוב דידיהו משום מכירה, מוכחא מילתא נמי דחיוב דגנב והקדיש משום דמה לי מכרו להדיוט וכו' דהיינו קדשי בדק הבית.

(ה רש"י ד"ה פטור, הגנב וכו'. והרמב"ם (פ"ב מגניבה ה"ט"ז) כתב, פטור השומר, ובהגביוהו וכו' חייב השומר. וביאר המגיד משנה, דפירש מתניתין כשידעו השומר או הבעל חוב שהוא גנבו, ואף על פי שהגנב מהגנב פטור מכפל, הכא כיון דהגנב לא קנהו, הרי אלו כגונבין מרשות הבעלים. וגם הרא"ש (סימן י) כתב כרמב"ם. וביאר הפלפולא חריפתא (אות ע) דסבר, דאף בלא ידעו השומר וכו', אין שליח לדבר עבירה, ופטור המשלח. וכתב הלחם משנה, דלא רצה לפרש כפירושי רש"י, משום דלפירוש קמא קשה מה שהקשו התוס' בד"ה נתנו, ולפירוש בתרא קשה מה שהקשו התוס' בסוה"ד, דאין שליח לדבר עבירה, ותירוץ התוס' דחוק. והקשו הראב"ד והלחם משנה, אם כן, היאך בעי למיפשט מינה בגמרא, דתקנו משיכה בשומרים, הרי חייב משום גנב ולא משום שומר. והמגיד משנה כתב, דהוא מפרש הבעיא לענין כפל אי תקנו משיכה בשומרים שיתחייב השומר בשמשכה כפל או לא. והקשה המרכבת המשנה, דבפירוש כתב הרמב"ם בפירוש המשניות, דקא משמע לך מתניתין דאין השומר חייב בשמירה אלא אם כן עשה משיכה.

(ו תוס') ד"ה או שהוציא, בסוה"ד, נראה דהוא פליג אאביי וכו', ואין נראה לחלק כלל וכו'. והתוס' בכתובות (לא): בד"ה וברשות כתבו, דלא פליגי, דהא דקאמר דקני היינו לענין להתחייב באונסים, אבל אינו קונה שיהא שלו לגמרי. וכתב בבניאור הגר"א (ח"מ סימן שני"א אות א), דכן דעת השולחן ערוך (שם) והרמב"ם (פ"ב מגניבה ה"ט"ז). והטור כתב בתוס' דידן.

(ז גמ') בדרך שתיקנו וכו'. כתב התורת חיים, דמדלא קאמר בשם שתקנו משיכה בלקוחות, כדאמר בתר הכי כשם שהקרקע נקנית כו'. נראה, דאתי לאשמועינן, דמשיכת שומרין בעי משיכה מעלייתא, ובמקום שמשיכה קונה בלקוחות, דהיינו בסמטא, אבל לא ברשות הרבים, ולא אמרינן דשומרין כיון דאין קונין קנין גמור, משיכתן מהניא אפילו ברשות הרבים.

(ח תוס') ד"ה תקנו משיכה, בתוה"ד, דפשיטא דמשעת משיכה וכו'. והרא"ש (בבבא מציעא פ"ח סימן ט"ו) כתב, דלהתחייב באונסים אף קודם משיכה חייב, דהא שומר חנם בלא משיכה חייב בפשיעה כדאמרינן בבבא מציעא (פ): דהנח לפני הוי שומר חנם, ולא תקנו משיכה בשומרים אלא שלא יוכלו הבעלים לחזור בהן. והקשה הפלפולא חריפתא (כאן סימן י"א אות צ) מהא דכתב הכא דגם לענין אונסים אין חייב עד שעת משיכה. והפני יהושע, על רש"י ד"ה תקנו כתב, דהכא לא דמי לההיא דהנח לפני, כיון דעדיין הוא ברשות בעלים.

דף עט ע"ב

(ט גמ') ראוהו שהטמין בחורשים. הקשה הכובע ישועה, דבירושלמי

מהטהור ועבורו מהטמא אין פודין בו פטר חמור, מכלל דמותר באכילה, דאי אסור באכילה פשיטא דאין פודין בו, וזה הוא דלא כר' יהושע, דאלו לר' יהושע אפילו באכילה אסור, ואין צריך לומר לפדיון חמור, ולא איצטריך בנין אב ד"שה" למעוטי. ובדוקא נקט ר' יהושע, דלר' אליעזר דפליג עליה שפיר אצטריך, ולר' יהושע אתי בנין אב דרבא למעוטי פדיון פטר חמור בכלאים דעלמא, הבא מעו ורחל.

דף עח ע"ב

(ח גמ') הדר פשט גנב פטר עצמו וכו'. כתב השיטה מקובצת בשם הראב"ד, דדוקא כשאבד ממנו קאמר, שלא יהא אחריות הגנב חמור משל נודר, אבל אם אכלו, הרי נהנה מן ההקדש שור, וקין מיהא משלם להקדש, וכל שכן אם ישנו בעין שמחזיר להקדש. וכתב בחידושי רבי מאיר שמחה (וכן באור שמוח פ"ב מגניבה ה"א), דאפשר דדוקא בנאבדה פטור, דכל היכי דאיתא, בי גזא דרחמנא איתא, אבל אם מת או נשרף חייב הגנב לשלם להקדש.

(ט גמ') שם. והרמב"ם (פט"ז ממעשה הקרבנות ה"ז) כתב, דאם נאבדה פטור הבעלים עצמו בכבש. ולא כתב הא דהגנב פטור. וכתב האור שמוח, (פ"ב מגניבה ה"א), דהיינו משום דסבר, דהגנב חייב לשלם הקרן, ורק לענין כפל בעי אם משלם דמי שור, ואלויבא דר' שמעון דמחייב תשלומי כפל לבעלים בקדשים שחייב באחריותן, (וכפירוש רש"י ד"ה גנב פטר וכן כתב הראב"ד בתירוץ ב), ולא קיימא לן כר' שמעון.

(י רש"י ד"ה גנב, בתוה"ד, ואלויבא דר' שמעון. הקשה הרש"ש, לסלקא דעתך דאף למצוה מן המובחר חייב הגנב לשלם לו, אם כן אף בקדשים שאינו חייב באחריות, לחייב ר' שמעון, דמצי אמר אנא מצוה מן המובחר בעינא, להקריב קרבן אף שאינו חייב. ותירץ, דמכל מקום בעינן שיהא עיקר הקרבן שלו.

(יא מתני'), או שהיתה לו שותפות. הקשה השיטה מקובצת בשם הרא"ש, מאי קא משמע לך, הא כבר השמיענו ברישא דגנב משל אביו ומת אביו ואחר כך מכרו פטור, משום דיש לו בה שותפות. ותירץ, דשאני התם, דיש לו שותפות בכל אבר ואבר, והכא איירי אף בגוונא דאין לו שותפות אלא באבר אחד, או בגיזה.

(יב גמ') רבי אומר דבר המעכב בשחיטה. ביאר הראב"ד, דהיינו כל דבר שעושה אותה טריפה דהיינו, שאין הבהמה ניתרת בשחיטה דטריפה היא. והרשב"א כתב, דמסתבר דכל שאין עושה אותה נבילה אלא טריפה, אינו קרוי מעכב בשחיטה, דמעכב באכילה ולא בשחיטה, שהטריפה שחיתתה מטהרתה מידי נבילה. אלא היינו, מכרה חוץ מדבר שעושה אותה נבילה כגון ירכה, דאיתא בחולין (כא). ניטל הירך וחלל שלה, נבילה. וכן מוכח מטעמא דרבי, דכתיב ו"טבחו" מידי דהוי אטביחה, לאפוקי מידי דלא הוי בטביחה, ונבילה הוא דלא הוי בתורת טביחה, אבל טריפה בשחיטה היא, דשחיתתה מטהרתה מידי נבילה.

(יג רש"י ד"ה שותף שטבח שלא לדעת, בתוה"ד, והוה ליה כטובח ומוכר אחר הגנב. הקשה האמרי משה (סימן ל"ב סק"ז בהג"ה), תיפוק ליה שלא גנב אלא חציה. וכתב, דמוכח מהכא דשותפים שגנבו מקרי דכל אחד גנב כולו, רק דהתשלומין מחצין ביניהם, ועל כן הוה אמינא דכשטבח מתחייב בכל הד' והי'.

(יד רש"י ד"ה חוץ משלושים יום, אעשה בה מלאכת. ביאר הקובץ שיעורים (אות עו), דבדווקא נקט רש"י הכי, דאין לפרש שמכרה לו לאחר ל' יום, דאם כן אין זה שייך לשירור מכירה, דקודם ל' לא מכר לו ואחר ל' אין כאן שירור. על כן פירש שהמכירה היא לאלתר, אלא ששייר לעצמו תשלומין של ל' יום, דהלוקח קנה הגוף מייד, וקנין הפירות נשאר אצל המוכר.

(טו גמ') בעי ר' פפא גנבה קטעה ומכרה מהו. כתב הרש"ש, דיש שהקשו, דתיפוק ליה דהוי שינוי וקנאה, ושלו הוא מוכר, דשינוי שאינו חוזר לכולי עלמא קני לחודא, כדכתבו התוס' לעיל (סה): בד"ה הן. ותירץ, דקטיעה לא מקרי שינוי, כמו גזל דיקלא וקטליה דאמר ר' פפא לקמן (צו). דלא קני, דבעינן שאף שמו ישתנה ידי השינוי, כדכתבו התוס' לקמן (צג): בד"ה עצים. וכן תירץ התוס' רי"ד. והיום של שלמה (סימן ל) כתב, דאיירי שקטע חתיכת בשר, וכתב היפה עינים, דכונתו ליישב הא דלא הוי שינוי.

(טז גמ') גנב ונתן לאחר וכו'. הקשה הרשב"א, מהיכא תיתי שתהא מתנה בכלל מכירה כאן, הא לענין בתי ערי חומה (בערכין לא), ולענין גניבת נפש

מה שאין כן בטובח שאין רגילות לטבוח עד שירכיבנו עד ביתו. והבן יהוידע תירץ, דקנס תשלומי כפל אית ביה טעמא משום דהוי מדה כנגד מדה, הוא רצה להוסיף מנה של חבירו על ממונו, עתה יחסר מנה ממונו, ויהיה נוסף על של חבירו. ואם ישלם בשור שלשה, נמצא בטל האי טעמא, ועוד דלאו דוקא גבי שור בעי לגזור כך, אלא בכל דבר שהוא חפץ שיש לו משא כבד, שצריך לישאנו על כתפו, כגון עץ, או כלי נחשת וברזל, בעי לתקן בתשלומי הפרש לשלם שלשה, ובטל האי טעמא דמדה כנגד מדה. אבל ענין טביחה ומכירה לאו מטעם מדה כנגד מדה נאמר בו הקנס, כי טעם מדה כנגד מדה כבר נעשה בתשלומין של אלו שישלם כפל, אלא שהוא קנס אחר, שחדשה התורה בטביחה ומכירה, משום שנשתרש בחטא, ואהאי טעמא שפיר יש לומר, הואיל ונתבזה בשור, הקל עליו הקנס, נדחשב לו בויונו כאלו שילם אחד יותר להשלים החמשה של הקנס. והוסיף, דהא אף דלא הרכיבו על כתיפו, עם כל זה נתנה התורה שיעור שוה בכל, ותפסה אותו דבר המצוי ושכיח יותר, שהוא שירכיב השה על כתיפו.

טו מתני', תרנגולים בירושלים מפני הקדשים וכו'. כתב התוס' הגרע"א (אות סג) בשם הרמ"ע מפאנו (תשובה פ"ה), דדוקא להניחם ברשות עצמן לילך ברחוב העיר, אבל בלולין שלהן מותרין, כדחזינן בברבורים אבוסיים דשלמה (מלכים א' ה' ג'), וכן ההיא דקרא הגבר **ביומא** (כ:). למאן דאמר קרא התרנגול. וכתב **המלאכת שלמה** (פ"ו מ"ז), דאינו כל כך ראייה דאפשר דהיה בכפרים הסמוכים לירושלים, נוצרין עיון מה הראיה משלמה, הא לצורך אכילה מותר (י.ז.ו.).

טז רש"י ד"ה מפני הקדשים, בתוה"ד, שמא יביאו עצם כעדשה. בהגהות מהר"ם רנשבורג (אות א), מחק מלת **עצם**. והרש"ש הגיה **בשר**, דעצמות השרץ אינם מטמאים כדאיתא **בחולין** (קכה.). והמגיה על הרע"ב (פ"ז מ"ז), הגיה עצם שיש עליו כעדשה מהשרץ. ובהגהות **רבי צבי הירש ברלין** הגיה, **"עצם"** כלומר שמא יביאו עמם כעדשה מן השרץ. והשבלי לקט (על המשניות) כתב, דדוקא נקט עצם, דהא גבי הלכות חמץ אמרינן דאמצעה של חצר אין צריכה בדיקה לפי שהעופות יאכלוהו שם. ואם כן קשה, אמאי חיישינן הכא שהתרנגולים יביאו השרץ, אדרבה אם ימצאו שרץ יאכלוהו מיד. לכך פירש, דאיירי לענין עצמות, דאין אוכלים העצמות. ומה שהקשו מהא דעצמות טהורין, יש לומר דמשכחת לה שפיר דעצמות טמאין אפילו בלא בשר כלל, וכגון שיש בו להעלות ארוכה, כדכתב **הרמב"ם** (פ"ד משאר אבות הטומאות ה"ט), קולית השרץ הנוגע בה טהור, אף על פי שהיא מלאה מח, והוא שיהיה המח מתקשקש שאינו ראוי להעלות ארוכה, אבל אם היה עומד במקומו ויש בו להעלות ארוכה בה בחי מבחוץ, הרי הנוגע בה טמא ככל האברים וכו'.

יז תוס' ד"ה אין מגדלין, בתוה"ד, דלרעות אפילו בהמה גסה אסור. הקשה הכוס הישועות, דלמא לעולם לרעות קאמר, והא דלא נקט גסה, משום דאתי לאשמועינן דמגדלין בסוריא, ובוהו הוי רבותא טפי בדקה מבגסה. ותירץ **המהרש"א**, דלישנא דמגדלין משמע בבהמות של עצמו. והזרע יצחק תירץ עור, דאי לרעות קאמר ובבהמת אחרים קמיירי, מאי טעמא חלוק דין גסה מדקה, הא לא התיירו גסה **בבבא מציעא** (ה:), אלא משום דבגידול מותר. מה שאין כן בדקה דבגידול אסור, גם לרעות על ידי אחרים אסור, וכדכתבו התוס' בסמוך, ואי אמרת דבגידול כולו מותר, מאי שנא דקה מגסה, הא קיימא לן דאין אדם חוטא ולא לו.

בשבועות (פ"ח ה"א) איתא, "וגונב מבית האיש" ולא מראש גגו, אמר ר' אלעזר הדא דתימא בגג שאינו מבוצר, ומבוצר כבית הוא. ואם כן קשיא דר' אלעזר אדר' אלעזר, דחורשים לא עדיף מגג שאינו מבוצר. וכתב, דצריך לומר דהבבלי והירושלמי פליגי, כדכתבו **התוס' בכתובות** (קב). **סוף ד"ה אליבא. והירידב"ז** (על הירושלמי) כתב, דכוונת הירושלמי "ולא מראש גגו" היינו, למעוטי מקום גלוי, כדכתבו **התוס' בד"ה כיון**, דאי עושה במקום גלוי, גולן הוא. והפני משה כתב, דקאי אהא דאמרינן **לעיל** (נו:), דטוען טענת גנב שנתרצה לשלם ולא רצה לישבע, ואחר כך נמצא הגנב משלם הכפל לשומר, ועלה דרשינן דדוקא אם נגנב מביתו של זה, אבל מראש גגו לא מקניא ליה כפילא, דכיון דלא הכניסה לביתו לא קנאה לענין זה.

יז גמ', שהטמין בחורשין וכו'. פירשו **רש"י ותוס' ד"ה שהטמין**, דהטמין עצמו. **והרמב"ם** (פ"ב מגניבה ה"ז) כתב, היה העדר ביער כיון שהכיש את הבהמה וטמנה בתוך האילנות והעצים, חייב בתשלומי כפל, אם טבחה או מכרה שם משלם תשלומי ד' וה'. והקשה **הלחם משנה**, אם כן מאי פריך "והא לא משרך", דכיון דהטמין הבהמה, מנין דלא הכיש הבהמה ומשכה להטמינה. ותירץ, דאפשר דהנהיגה בקול והטמינה. ולהכי פריך, ומשני דהכישוה, אבל הנהיגה בקול לא הוי משיכה לענין זה. ולפירושו אתי שפיר הא דפריך "וכיון דראהו גולן הוא", דהוקשה **לרש"י בד"ה וכיון**, מאי שנא מגנב שנטמן, ולפירושו אתי שפיר, דהוא אינו נטמן אלא הבהמה היא הנטמנת. **והרשב"א בשם הראב"ד פירש**, דהטמין הבהמה בענפי האילנות, שעשה ענפי האילנות כסכך בפני הבהמה, ומשני, שהכישוה במקל וקא משמע לן דיער מקום משיכה הוא. והקשה **הרשב"א**, דפשיטא דמהני דלא גרע מסימטא. ותירץ **הכובע ישועה**, דקא משמע לן דמהני בגניבה משיכה בסימטא, דלא נימא דבעי קרא כדכתיב "וגונב מבית האיש" כדעת הירושלמי שהובא באותו.

יח גמ', מפני מה החמירה תורה בגנב כו' וכתוב כי עוב ה' וגו'. ביאר **המהרש"א** (בחידושי אגדות), דהגנב, כיון שירא מדין של מטה, ואינו ירא מדין של מעלה, הרי הוא כופר בהשגחה ובשכר ועונש של מעלה. אבל הגולן אינו כופר בכל זה שהרי גם מדין של מטה שהוא רואה בחוש אינו ירא, אלא שהוא מחשיב לו מה שהוא נשכר בגזילו יותר ממה שהוא מפסיד בעונש של מעלה ושל מטה.

יט גמ', וזה לא הוה כבוד עבד לכבוד קונו. פירש **רש"י ד"ה הוה כבוד**, אלא כיבוד העבד יותר מקונו. וכתב **התורת חיים**, דאין הלשון משמע כן, דמשמע דכבוד קונו עדיף ליה מכבוד עבד. לכך כתב, דהש"ס לישנא מעליא נקט, כאילו אמר זה הוה כבוד קונו לכבוד עבד, וזה לא הוה כבוד קונו לכבוד עבד, דומיא דהא דעשה עין של מטה ואוזן של מטה, דנקט נמי לישנא מעליא.

יג גמ', כמה גדול כח של מלאכה שור שבטלו וכו'. כתב **המהרש"א** (בחידושי אגדות), דאף אם גנב עגל משלם ה' משום דראוי לגדל. מיהו כתב, דלטעמא דגדול כבוד הבריות וכו', קשה, אמאי ישלם ה' הא הרכיבו על כתיפו. וצריך לומר דלא פלוג, כיון דהוא מין שור ההולך ברגליו.

יד גמ', בא וראה כמה גדול כבוד הבריות וכו'. הקשה **השיטה מקובצת בשם מהר"י כ"ץ**, אם כן גבי גניבה נמי שמתחייב כפל בתרווייהו, אמאי לא קנסייה רחמנא, בשור שלשה שהלך על רגליו, ושה שהרכיבו על כתיפו, כפל בלבד. ותירץ, דבגניבה מתחייב מיד כשמוציאו מרשותו אף על פי שאינו מרכיבו,

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרת היומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרכים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"כ בפ"ט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©